

DE MILITAIRE TANDHEELKUNDIGE DIENST

DOOR

A. L. J. C. VAN HASSELT.

Wanneer deze regels in druk verschijnen is de démobilisatie van ons leger misschien reeds afgekondigd of zal het in elk geval spoedig worden gedaan. Ook onze militaire collega's zullen dan hun uniform weer kunnen verwisselen tegen het eenvoudige gewaad des burgers en de meesten van hen, zoo niet allen, zullen het doen met een zucht van verlichting en van dankbaarheid, dat die tijd eindelijk voorbij is.

Het is thans zeker wel het oogenblik om hierbij even stil te staan en een blik achterwaarts te slaan en enkele dingen te memoreeren, die de ervaring der laatste 4 jaren heeft geleerd.

Die ervaringen zijn weinig opwekkend geweest. Waar wij ons ettelijke malen en op allerlei wijzen hebben moeten ergeren aan de geheel foutieve wijze, waarop de milit. tandheelkundige dienst was georganiseerd, aan het stilzwijgend negeeren van adviezen en opmerkingen onzerzijds, aan het absolute gebrek aan waardeering, dat sprak uit allerlei kleinigheden, uit het bestendigen van vele maatregelen, die onbillijk en onjuist bleken, uit de bekrompen schrielheid, waarmee de regeering onze militaire collega's behandelde, uit de moeite, die het ons kostte om een enkele verbetering voor hen als 't ware af te dwingen en de enghartigheid, waarmee die verbetering dan werd toegepast, daar behoeft het ons niet te verwonderen dat de

meesten onzer niet zonder bitterheid aan deze proeve van gouvernementeelen tandheelkundigen dienst zullen terugdenken.

Het is dan ook begrijpelijk dat, toen eenige weken geleden een hooggeplaatst militair van den Geneesk. Dienst mij verzekerde, dat de Milit. Tandheelk. Dienst een fiasco was gebleken, ik hem mijn blijdschap over die *uitspraak* niet kon yrhelen, onder de toevoeging, dat alle of vrijwel alle fouten, die aan het licht zijn gekomen te vermijden waren geweest, indien men slechts had willen luisteren naar onze adviezen en onze bezwaren. Adviezen die reeds jaren geleden gegeven waren, zoowel schriftelijk als mondeling, waarschuwingen, die wij met klem van redenen hadden betoogd en die alle waren behandeld als »vodjes papier« of als »Luft«.

Inderdaad: de Tijdelijke Militaire Tandheelkundige Dienst zooals zij sedert Febr. 1915 heeft bestaan is een fiasco geweest, voor het leger zoowel als voor onzen stand, doch laat mij hier direct bijvoegen niet onze tijd. milit. collega's dragen hiervan de schuld, doch alleen en uitsluitend de autoriteiten die in dezen de verantwoordelijkheid hadden te dragen en die door gebrek aan inzicht en aan breedheid van opvatting, bevangen door vooroordeel en, laten we 't maar ronduit zeggen »jalousie de métier« eene organisatie in 't leven riepen en bestendigden die, zooals ik reeds 4 jaren geleden voorspelde, de kiemen van mislukking in zich droeg.

Onder ons, tandartsen, die door verschillende redenen niet verplicht zijn geweest den wapenrok te dragen waren er, die mij wel eens vreeselijke verhalen opdischten van de »schandelijke« wijze waarop sommige milit. collega's hun patienten hadden behandeld. Natuurlijk zullen zich onder hen wel enkelen hebben bevonden, die het met hun tandheelkundig (en ook met hun gewone dagelijksche) geweten op een accoordje gooiden, doch een ieder begrijpt dat de gemiddelde prestaties niet beter maar ook niet minder zijn

geweest dan die, van welke andere groep collega's ook welke verplicht zouden zijn geweest *onder dezelfde omstandigheden* en *in dezelfde verhoudingen te werken*.

Een oprecht woord van hulde aan die milit. collega's, die zich ondanks alles toch op zoo'n loffelijke wijze van hun taak hebben gekweten is hier zeker wel op zijn plaats.

Wanneer wij nog eens enkele hoofdpunten naar voren brengen waardoor o.i. de dienst heeft gefaald, dan is het vooral daarom dat wij moeten trachten met alle macht die wij *persoonlijk en in vereeniging* hebben, die fouten te voorkomen voor de toekomst, en dat niet alleen in 't belang van ons vak en van den tandheelkundigen stand, maar zeker niet minder in 't belang van diegenen ten wier behoefte de dienst is ingesteld.

Hoe men zich in de regeeringsbureaux die toekomst voorstelt is nog niet met zekerheid bekend. Niettegenstaande wij er reeds meer dan 1½ jaar geleden in een schrijven aan den Geneesk. Dienst op wezen, dat het in het belang van het leger zou zijn bijtijds maatregelen te treffen voor de voorziening in de behoefte aan tandheelkundige hulp na de démobilisatie, heeft men nog niet den tijd kunnen vinden zich met dergelijke »kleinigheden« bezig te houden. Wel is het onderwerp behandeld in de Commissie tot onderzoek naar de werking van den Geneesk. Dienst der Landmacht (Tijdschr. v. Tandheelk. Nov. 1918), die eene regeling voorstelt waarbij, naast enkele verbeteringen, de oude fouten in hoofdzaak gehandhaafd blijven, doch er is nog niets van bekend in hoeverre de regeering met de daarin vervatte voorstellen meegaat.

Ik wil niet ontkennen, dat deze loop van zaken mij voor ons als tandheelkundigen niet ongunstig voorkomt. Of zij het ook zal zijn voor de militairen, die na de démobilisatie onder de wapenen zullen blijven en de beroepsmilitairen is een andere kwestie.

Wat de toekomst ons op militair gebied zal brengen is nog verre van duidelijk en hangt veel af van wat er

straks beschikt zal worden door den raad der goden op den Olympus te Versailles, doch hoe 't ook zij een algeheele afschaffing van het leger lijkt nog niet waarschijnlijk.

Of de tandh. dienst in dat vredesleger zal blijven bestaan zou ons als tandartsen vrij koel kunnen laten en het zou mij niets verwonderen wanneer er onder de heeren, die verschillende van onze regeerings-bureaux bevolken meerdere gevonden werden, die met onverholen genoegen zouden zien, dat ze voor goed werd begraven. Doch ik vrees voor deze laatsten, dat zij er wel aan zullen moeten gelooven; j'y suis, j'y reste, kan de tandh. dienst zeggen, of jullie wilt of niet. En dit is in mijn oogen het groote voordeel, dat deze tijdelijke instelling heeft afgeworpen, de behoefte er aan is gevoeld en bewezen en men zal verplicht zijn, op welke wijze dan ook, in die behoefte te voorzien.

* * *

De grootste fout, die aan de organisatie kleefde, en waaruit veel andere fouten voortsproten was, dat de tijd. mil. tandartsen geen eigen, deskundigen chef hadden. Ontbrak daardoor eenerzijds alle contrôle op hun werkzaamheden en kon er geen sprake zijn van het geven van wenken of voorschriften waar hun onmiddellijke superieuren vrijwel als leeken tegenover hen stonden, aan den anderen kant misten zij ook dengene, die voor hunne belangen bij de hogere autoriteiten kon opkomen en die had kunnen protesteeren tegen onbillijkheden waaraan zij nu waren blootgesteld.

Het veel te kleine aantal t. m. t. (aangevuld met enkele candidaat-tandartsen als assistent *) tegenover de in sommige garnizoenen overgrootte hoeveelheid patienten moest maken,

*) De verrichtingen van deze laatsten (die dikwijls werkten zonder toezicht van een T. M. T.) waren natuurlijk lang niet altijd onberispelijk, doch werden ook den T. M. T. in de schoenen geschoven.

dat er van een eenigszins voldoende (laat staan goede) tandheelk. hulp geen sprake kon zijn.

De omgeving waarin de mil. collega's hadden te werken was in vele plaatsen beneden alle critiek. Hun instrumenten enz. moesten zij zelf leveren zonder, dat het Rijk hun hiervoor iets vergoedde, geen wonder dat hun armamentarium niet overal prima was.

Hun verregaand onbillijke achterstelling in rang en in tractement bij paardenartsen en apothekers, dus menschen waarvan zij noch in studieduur, noch in algemeene ontwikkeling of beschaving de mindere waren, kon niet nalaten groote ontevredenheid te wekken. Een gemoedstoestand die, ook al niet gunstig was om de moeilijke en verantwoordelijke taak waarvoor zij stonden naar behooren te volbrengen. De leden der Maatschappij weten welke moeite de Militaire Commissie heeft moeten doen om hierin iets (o, zoo weinig) verbeterd te krijgen.

Doch genoeg over dit alles. Laten we vooruit zien en ons afvragen wat wel de minimumeischen moeten zijn, die wij moeten stellen om te mogen verwachten, dat er op behoorlijke wijze tandheelkundige hulp in het leger zal worden verstrekt.

Er zal een kern van militaire tandartsen moeten zijn, ressorteerende onder den Geneesk. Dienst, maar met een eigen chef, ouder en hooger in rang dan zijn collega's.

De milit. tandartsen zullen noch in rang noch in tractement achtergesteld mogen worden bij de menschen in de andere, soortgelijke dienstvakken (paardenartsen, apothekers, off. v. gezondheid) zoowel bij het in diensttreden als later bij de periodieke promoties.

Inrichting van operatiekamer, instrumentarium en aanschaffing van materialen moet door het Rijk worden bekostigd.

Er moet voorzien worden in voldoende assistentie voor hulp bij hun werkzaamheden en voor de technische verrichtingen.

In de kleinere garnizoenen zal het waarschijnlijk het

eenvoudigste zijn, dat er contracten worden afgesloten met burger-tandartsen voor de behandeling der militairen.

De voorwaarden moeten dan zóó zijn, *dat deze door het H. B. der Nederl. Mij. t. bev. d. Tandheelkunde kunnen worden goedgekeurd.*

Op dit laatste wensch ik ten slotte nog eens met den meesten nadruk de aandacht te vestigen.

Is iedere collega ervan doordrongen, dat de tijd. milit. tandh. dienst niet goed is geweest, 't zij wat betreft de positie der mil. collega's, 't zij wat de behandeling der patiënten aangaat, laat hij dan ook begrijpen dat verbetering slechts mogelijk is bij een eensgezinde, solidaire houding van ons allen in de toekomst.

Laat niemand zich verbinden noch als militair tandarts, noch als contractant met het Rijk voor de behandeling van militairen zonder vooraf het advies te hebben ingewonnen van het Hoofdbestuur.

Dan en dan alleen is te verwachten dat wij ten slotte eene regeling zullen krijgen waarmee men tevreden kan zijn, waarvoor wij ons als tandartsen niet behoeven te schamen en die, dat staat als een paal boven water, ook ten goede moet komen aan onze militairen en aan ons leger in 't algemeen.

Dec. 1918.